

VINKKIPUHE

Terhi Rauhamäki

Vinkkipuhe on amerikkalaisen professori R. Orin Cornettin vuonna 1966 kehittämä visuaalinen menetelmä puhutun kielen selventämiseksi. Vinkkipuheen alkuperäinen tavoite oli auttaa kuuroja ja vaikeasti huonokuuloisia lapsia ja aikuisia ymmärtämään puhuttua kieltä paremmin ja siten edistää heidän luku- ja kirjoitustaitoaan. Vinkkipuhe ei ole itsenäinen kieli vaan apuväline puhutun kielen omaksumiseen. Kun puhuttua kieltä tuetaan vinkkipuheella, on erittäin vaikeastikin kuulovikaisen mahdollista oppia ymmärtämään puhuttua kieltä kuten kuuleva, mutta näönvaraista kanavaa vahvemmin käyttäen. Vinkkipuhe on sovellettu jo 63 kielelle ja on käytössä ympäri maailmaa. Vinkkipuheen on tutkimuksissa todettu tukevan kuulovikaisen lapsen puhutun kielen omaksumista (ks. esim. La Sasso, Crain & Layebaert 2010).

Vinkkipuheessa puheäänteet selvennetään käsimuotojen ja paikkojen avulla. Vinkkipuhe seuraa äännetarkasti puhetta, ei kirjoitusta (esim. suomeksi sanomme kenjät eikä kengät, kuten kirjoitamme). Vinkkipuhetta käytetään normaaleissa vuorovaikutustilanteissa lapsen kanssa ja lapsi oppii tulkitsemaan vinkkejä nähtyään niitä riittävästi. Alle kouluikäiselle lapselle ei siis opeteta vinkkipuhetta vaan hän oppii ymmärtämään vinkkausta, kun vanhemmat käyttävät sitä hänen kanssaan. Kouluikäisille, nuorille ja aikuisille sitä vastoin vinkit opetetaan erikseen. Vinkkipuhe on nopea omaksua ja perusteiden oppimiseen menee noin 10-12 tuntia. Aluksi vinkkaaminen on hidasta, mutta se muuttuu sujuvammaksi käytön myötä. Kun vanhemmat vinkkaavat lapselle, tämä oppii tulkitsemaan vinkkejä ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Tähän menee usein noin kuusi kuukautta riippuen siitä kuinka paljon lapsi näkee vinkkipuhetta käytettävän.

Vinkkipuheen perusteet on voinut opetella Suomessa vuodesta 2006 lähtien LapCI ry:n järjestämällä kursseilla. Suomessa menetelmä on siis varsin uusi, vaikka maailmalla siitä on jo paljon kokemuksia. Tällä hetkellä Suomessa noin kahdenkymmenen lapsen perheissä käytetään vinkkipuhetta. Peruskurssin on käynyt tähän mennessä kokonaisuudessaan n. 500 henkilöä, joista suurin osa työskentelee kuulovikaisten lasten kanssa. Muualla maailmassa vinkkipuhetta on käytetty jo pidempään ja menetelmä on vakiinnuttanut paikkansa yhtenä kuulovikaisille lapsille tarjottavana tukimenetelmänä. Tarkkoja lukuja käyttäjämäärästä ei ole saatavilla, mutta esimerkiksi Ranskassa arvioidaan, että koko maan kuulovikaisista n. 15 %:n kanssa käytetään vinkkipuhetta.

Suomessa on vinkkipuheen yleisten perus-, jatko- ja kertauskurssien lisäksi mahdollista saada vinkkipuheen kotiopetusta sosiaalitoimen kustantamana sopeutumisvalmennuksena. Lisäksi vinkkipuheen käyttöä voi harjoitella aika-ajoin pidettävissä vinkkilubeissa (tällä hetkellä vain Helsingissä), jonne ovat tervetulleita kaikki menetelmän perusteet opiskelleet. Lisäksi LapCI ry järjestää vinkkipuhetta käyttävien perheiden tapaamisia. LapCI ry:stä on saatavissa vinkkipuhe-esitteitä ja lisätietoa menetelmään liittyen.

Vinkkipuhe sopii käytettäväksi kaikkien kuulovikaisten kanssa kuulon tasosta riippumatta. Vinkkipuheesta voi olla hyötyä myös muille kuin kuulovikaisille, mutta tästä on vielä vähän tutkimustuloksia. Menetelmä edellyttää kuitenkin lapselta (ja aikuiselta) riittävän hyvää näkökykyä, jotta eri käsimuodot on mahdollista erottaa toisistaan.

Vinkkipuheella on runsaasti myönteisiä puolia ja vain vähän huonoja puolia. Huonoina puolina ovat menetelmän abstraktius, minkä vuoksi lapsella menee jonkin verran aikaa oppia ymmärtämään vinkkipuhetta. Lisäksi käyttö on aluksi hidasta ja vaatii vanhemmilta vaivannäköä. Toisaalta hitaus on kuitenkin hyväksi, sillä vanhemmat joutuvat hidastamaan puhettaan, mikä helpottaa äännetarkkaa kuuntelemista ja antaa lapselle aikaa prosessoida sekä kuulemaansa että näkemäänsä. Hyviä puolia on runsaasti. Menetelmä on nopea omaksua kokonaisuutena, jolloin koko kielen runsaus on heti käytettävissä. Lisäksi vinkkipuhe selkiyttää puhetta, mutta ei yksinkertaista ilmaisua. Kaikki puheen elementit murteista sijapäätteisiin tulevat helposti havaittaviksi. Vinkkipuhe ohjaa lasta seuraamaan puhujan huuliota, mikä helpottaa kommunikointia myös sellaisten henkilöiden kanssa jotka eivät osaa vinkata.

Vinkkipuhe tukee erittäin hyvin puhutun kielen omaksumista, sillä se tekee suomenkielen vaikeasti kuultavakin elementit kuten sijapäätteet helposti havaittaviksi. Vinkkipuhe "täydentää" kuuloa mahdollistaen puhekielen ymmärtämisen myös silloin kun kuuloa ei ole käytettävissä. Vinkkipuhe tukee hyvin myös vieraiden puhuttujen kielten omaksumista, sillä omasta äidinkielestä poikkeavat puheäänteet tulevat selvästi näkyviksi vinkkien avulla ja opetteluissa voidaan käyttää pohjana jo opittua suomenkielen vinkkijärjestelmää. Viittomakielen oppimista vinkkipuhe ei tue.

Vinkkipuhe sopii hyvin menetelmäksi kun tavoitteena on puhuttu kieli. Vinkkipuhe tukee puhetta ja huuliolukua. Vinkkipuhe ei poissulje muiden menetelmien käyttöä ja mikäli perheellä on tavoitteena kaksikielisyys (suomi - viittomakieli), voidaan suomenkieltä tukea hyvin vinkkipuheen avulla. Sisäkorvaistutetekuntoutuksen myötä ja puhekielisyysden vakiinnuttua kuntoutustavoitteeksi on kiinnostus vinkkipuhetta kohtaan lisääntynyt. Vinkkipuhe pohjautuu puhutun kielen äännejärjestelmään ja siten tukee erinomaisesti puheen ymmärtämistä sisäkorvaistutetta käytettäessä.

info@vinkkipuhe.fi, www.vinkkipuhe.fi

La Sasso, C. J., Crain, K. L. & Leybaert J. (toim.) (2010) Cued Speech and Cued Language for Deaf and Hard of Hearing Children. San Diego: Plural.